

Lausunto

10.08.2020

Asia: VN/11210/2020

HE laiksi rikoslain 25 luvun 9 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettynä lausuntona Suomen tuomariliitto – Finlands domareförbund ry (myöh. Tuomariliitto) esittää seuraavaa:

Tuomariliitto kannattaa esitystä. Pidämme järkevänä, että lainmuutos koskee kaikkia henkilöitä, jotka joutuvat työtehtäviensä vuoksi laittoman uhkauksen kohteeksi eikä uhkaaja ole työpaikan henkilöstöön kuuluva henkilö. Näin ei tule hankalia rajanvetotilanteita, mitä virka- tai työtehtäviä asia koskee, eikä varsinkaan ajatusta, että jotkut työtehtävät ovat toisia arvokkaampia.

Ehdotus vastaa jo voimassaolevaa lievää pahoinpitelyä koskevaa säännöstä, mitä on syyteoikeuden osalta säännelty rikoslain 21 luvun 16 §:n 3-kohdassa.

Säännös tulee tehdä siten, ettei soveltamista sidota yksittäiseen konkreettiseen työtehtävään, vaan sen tulee kattaa kaikki tilanteet, joissa henkilö joutuu laittoman uhkauksen kohteeksi ammattinsa ja työtehtäviensä vuoksi.

Nyt on kuitenkin tehty vain minimitaso muutos. Tuomariliitto katsoo lisäksi, että lakia säädettäessä tulisi vakavasti pohtia sitä, että tällaisissa tilanteissa myös mahdollisesti täyttyvä kunnianloukkaus ja yksityiselämää koskevan tiedon levittäminen sekä viestintärauhan rikkomissäännökset olisivat virallisen syytteen alaisia. Asiaa on pohdittu vuonna 2010, mutta tilanteet ovat muuttuneet nykyään niin paljon, että asiaa tulisi pohtia uudelleen (HE s. 10). On totta, että erittäin tärkeän yleisen edun tilanteissa on syyte mahdollista nostaa ilman asianomistajan rangaistusvaadetta. Ongelmana käytännössä on vain se, mikä esityksessäkin tuodaan esille, etteivät tällaiset tapaukset tule useinkaan varsinkaan syyttäjien arvioitaviksi, koska esitutkintaa ei asioista edes aloiteta puuttuvan syyteoikeuden vuoksi.

Tekojen ollessa virallisen syytteen alaisia myös ulkopuolinen taho, viranomaisen arvioisi jo heti onko asiassa syytä epäillä rikosta, eikä asia jäisi asianomistajan mahdollisesti subjektiivisen arvion varaan. Samalla työnantaja pystyisi paremmin täyttämään työturvallisuusvastuuseensa liittyvät tehtävänsä.

HE:ssä on jäänyt pohtimatta se, miten säännös vaikuttaa asianomistajan esteellisyyteen. Virkamies tulee esteelliseksi tekemällä rikosilmoituksen epäilystä (HE 222/2010 s. 173). Korkein hallinto-oikeus toteaa tuoreessa vuosikirjapäätöksessään KHO 2019:76, että virkamiehen hallinnon asiakkaasta tekemä sellainen tutkintapyyntö, jossa virkamies on asianomistajana, voi vaarantaa luottamuksen virkamiehen puolueettomuuteen hallintolain 28 §:n 1 momentin 7 kohdassa tarkoitetulla tavalla. Jos luottamuksen virkamiehen puolueettomuuteen katsotaan vaarantuneen, virkamiehen tulee pidättäytyä toimimasta viranomaisen puolesta asiassa myös asian tuomioistuinkäsittelyn aikana.

Hallintolakia vastaavat esteellisyysperusteet on kirjattu myös esitutkintalain 2 luvun 8 §:ään. Tämä on myös yksi syy siihen, miksi virkamiehiä yritetään provosoida tekemään rikosilmoituksia ja myös syy siihen, miksi he saattavat jättää rikosilmoituksen tekemättä.

Maalittamisesta ja sen määritelmästä

Tuomariliitto katsoo, että edelleen tulisi selvittää tarve maalittamisen säätämiseksi rangaistavaksi omana tekonaan. Tuomariliitto katsoo, että maalittamisen määritelmässä on olennaista se, että ryhmässä tai ryhmää hyväksikäyttäen pyritään epäasiallisesti vaikuttamaan varsinkin viranomaistoimintaan kielteisen julkisuuden tai uhkausten kautta. Menettelyä on kuvattu hyvin joukkoistamiseksi. Kyseinen menettely ei ole sananvapauden piiriin kuuluvaa menettelyä, vaan pikemmin sananvapauden nimissä tapahtuvaa oikeuksien väärinkäyttöä. Tällaisen tulee puuttua. Kuten HE:ssä sivulla 9 todetaan, ei virkamiehen väkivaltaisen vastustamisen säännös kata kaikkia tilanteita. Samoin esimerkiksi vainoamista koskevat säännökset eivät kata kaikkia tilanteita, koska se vaatii toteutuakseen pelkoa ja ahdistusta.

Maalittaminen on kuitenkin osin samanlaista kuin vainoaminen, mutta siis ryhmää hyväksikäyttäen. Vainoaminen on kuitenkin virallisen syytteen alaista.

Kyse on poikkeustilanteesta, jossa pyritään vaikuttamaan epäasiallisesti demokraattisen yhteiskunnan keskeisiin perustoimintoihin, jolloin myös yhteiskunnan pitää asiaan puuttua eikä jättää asiaan kohteen omien toimenpiteiden varaan. Kyse ei ole yksityisasiasta, joten vastuuta ei saa jättää yksityiselle henkilölle.

HE s. 32 tuodaan esille sitä, että osallisuusopilla eli avunanto, yllytys ja tekijäkumppanuus laittomaan uhkaukseen voidaan kattaa sääntelyn tarve. Tämä ei kuitenkaan pidä paikkaansa. Kuten HE s. 32 todetaan, käsitellään asioita lähinnä itsenäisen tekijänvastuun näkökulmasta eli jokainen vastaa omasta viestistään. Tällainen tilanne ei ole uhrin näkökulmasta eikä yleisestäävyyden näkökulmasta hyväksyttävää eikä tyydyttävää. Varsinkin sosiaalisessa mediassa tapahtuneiden uhkausten ja epäsiällisten viestien kohdalla se viestien kokonaisvaikutus on ratkaisevaa ja toisaalta viestintää osallistuneet näkevät mitä muut ovat tuoneet esiin. Tähän kokonaisvaikutukseen oma rikosnimike vaikuttaisi parhaiten. Varsinkin viestin ensimmäiset lähettäjät, jotka eivät niitä poista olisivat vastuussa siitä mikä heillekin ennalta-arvattavasti viestinnästä kehittyy. Vastoin HE:ssä esiin tuotua olisi syytä samalla miettiä tuleeko keskustelupalstan ylläpitäjän vastuun olla suurempi. Samoin yksittäisten viestien lähettäjien ja kirjoittajien kohdalla ei täyty esimerkiksi vainoamisessa tarkoitettu toistuvuus, mitä käytetään maalittamisessa hyväksi. Se ilmenee mm. Helsingin hovioikeuden tuomiosta 14.07.2020 nro 20/124654 s. 9.

Säännös myös antaisi sen kuvan, että yhteiskunta suhtautuu asiaan vakavasti ja puuttuu siihen. Kyseessä on laaja yhteiskunnallinen ongelma, johon tulee puuttua lainsäädännöllä, jottei oikeusvaltion perusta horju.

Tampereella, 9.8.2020

Tuomariliiton puheenjohtaja,
käräjätuomari Antti Tapanila

Ojala Liisa
Suomen tuomariliitto - Finlands domareförbund ry